

1 Tímoti

Tímotima itáiq-itaiq iyábá

wenáanikoraa-nakonopaq Póroma

ánná-naupaq Arómubaq agatáiyē.

¹⁻² kemá Póroma Ítu Káríqtoni timátíkarai-nakoe. Áánûqtugaraq Ítu Káríqtogaraq ketáái kúmiq-yataapike kanaaráq tiwiránîn-nakoratae. min-íráqó-qtátááqtábá ketáá awé kéunataama minná Ítu Káríqtoe. Áánûqtugaraq Ítu Káríqtogaraq yenákámá kemmá timátíkarai-nakoma tiwíkaaye. íbêqa Tímoninopaq kágayaune. kerátámá mimórá itáiq-itaiq í-yátááqá yáíkaa kéuyapoana wemá áraimma ketáanikaa kéiyē. Tímotio, ketiborátámá Áánûqtugaraq kerátái uyátárai-nakogaraq yeqtí íráqô-qtataakogaraq paru-yátáákáráq yeqtí kaayoné-yátáákáráq emmá amígáae téq kéitaune.

³ Ipítiani-marabaq emmá máikaee téq kéitaune. Maaterónia-marupaq kéweqa minnáyataba emmá akoqnáá umá timá ámikaune. yaímma-wayukama Ipítiani-marabaq máa-yuma káqo-qtataaqa kéyiraatebo emá timá yímínata ímira-oro. ⁴ emá timá yímínata yeráwáqti maníqá paábaq kéyuweta yeqtí yítaubikoni taíbaq-yiwiqa paábaq yúwáaro. mi-qtátáákómá waayúkama mamá unítipi yíkáitata yemá Áánûqtuni aammá aónáiyatabama íma wááe. ⁵ paá itáiq-itaiq éqtaama Áánûqtumma kanaaráq aónanunatae. ketáá wekáq áraimma itáiq-itaiq éqtaama káqo-yuma tirummá yimíyábátáámá ketáái tirunóbáqá otaakáráq íma wáiyē. Áánûqtun-aurakaq agaemá íma wáiyē. ⁶ yaímma-wayukama íráqôn-apake yuwéta paábaq kóureta

neginaagí-aimma téite urááe. ⁷ yeráwáqá Áánûqtuni ámáan-aimma yirááti-wayukama auránéta kéomanibo yemá ten-áíkkómmá íma kétagaae. yeráwáqá “itáíq-itaiq kéune” tena-áíkkómmá íma kétagaae.

⁸ ketáámá kéitaunatae. Áánûqtuma ákáiniq umá wení ámáan-aimma ketáámá kéwareqtaama ámáan-aimma íráqô-qtataare. ⁹ taákaq máráaro. ámáan-aimma íráqô-kayukayaba íma tarôq uráimanibo ámáan-aimma táí-wayukama náayuwabi ámáan-aimma aratínéta o-yúyábá tarôq uráíye. mi-yúmá yeqtí yinóbo-yuwabi káqo-kayukama yíkamma képuyeta ¹⁰ yemá kebó-yátááqá aaragáráq waagógáráq iyápógaraq tarôq kéowana iyápóma moyámmá kémayaawana yeqtábá ámáan-aimma tarôq uráíye. mi-yúmá kaaqaari-áímmá téta káqo-yuyaba kaaqaari-áímmá téta yegáráq arupú-aiqtaba awéqtátuwaa-kayukayaba ámáan-aimma tarôq uráíye. ¹¹ arupú-aimma minná átê-wataama kemmá Áánûqtuma tíkáae téna tímikaiye. min-áté-watáámá Áánûqtuma keqtáá íráqôniq umátíkái-nakoni tágama-yataakoqtaba wáíye.

¹² kerátái uyátárai-nakoma îtu Káríqtoma wení mayaímá mayánúnayaba kemmá akoqnáámá umaatamá tímikaiye. minnáyaba kemá wekáq “tíkáiye” kétune. wemá kemmá aúyatikarena keqtábá itáíq-itaiq kéipoaq kemá kanaaráq wení mayaímá mayánúnayaba kemá timuqá kémaraune. ¹³ naayóbáqá kemá wení waayúkama mamá táíq umáyikeq wemmá timá táíq umákeq áyoqa atáunamanibo Áánûqtuma wení paru-yátáákkómá kemmá tímikaiye. áraimma kemá nôrawabi únna-yataaqtabama mi-kánáaráqá íma tágama arútáraunanaboana wení paru-yátáákkómá tímikaiye. ¹⁴ kerátái uyátárai-nakoma wení íráqô-qtataaqnapo kemmá yawááq-umatikaraiye.

itáiq-itaiq í-yátáákáráq arummá amí-yátáákáráq Ítu Káríqtonopake kemmá maqmá ógikaiye. ¹⁵ maamin-áímmá kemá tenúnna minnâ áraipoaq keráwáqá máqtemma min-áímmá matéraq yáqtoqma akoqnáá oro. Ítu Káríqtoma waayúkati kúmiqa maqtuwánîqtaba maa-márábímmá kukáiyē. kúmiq-wayukati aúkáapikemma kemá mú mikákáá táwî-naqune.

¹⁶ miráimanibo kemá táwîgoma ôriq uráunamanibo Áánûqtuma kemmá wení paru-yátáákómá tímikaine. mirá unnayaba Ítu Káríqtoma wení íráqô-qtataaqa mútûq páaq urái-qtataakoma kemmá kanaarâq timíniye. miráipoata káqo-kayukama yemá aónaamma Áánûqtuma kaayoné kemmá kéumatikainatama yemá áaimma átáma Ítuqtaba itáiq-itaiq ínoe. yeráwákáráq matúq-matuq umá máí-auwaraimma mayánoe. ¹⁷ Áánûqtuma matúq-matuq umá yabi í-náqíye. wemá íma kanaarâq puíniye. ketáámá wemmá íma aónanunataamanibo wemá wenamá maníqíye. aati-aatimá matúq-matuq umá máigaraq yaagumá tágama-yataakogaraq wekáq mááye. miráuma waíno.

¹⁸ Tímotio, ketí iyápô, maamin-áímmá yáqtoqma akoqnáá íkáae téq kemá kêtune. naayóbáqá eqtábá amuné-áímmá tirááne. Tááqtaamma áaiqa umákanonama min-áímmá minnâ ení iyebómíye. ¹⁹ itáiq-itaiq umá máí-yataaqa yáqtoqma akoqnáá uréwaq Áánûqtun-aurakaqa agaemá í-yátááriqa íma uwo. yaímma-wayukama Áánûqtun-aurakaq yigaeyábá o-yúmá yeqtí itáiq-itaiq í-yátááqá yawítíyukaiye. ²⁰ Áíménéiyatikaraq Érékáánaragaraq yenákátí itáiq-itaiq í-yátááqá yawítíkuraitaq kemá yenákámá Tááqtaani ayáápi iyuwáune. mibáq máeta yenákámá Áánûqtuqtaba timá táwîq íumakain-aaímma mayáyóye.

2

¹ áqnaábaqa keráwáqá máqte-kayukayaba nunamummá tígáae téq kéitaune. keráwáqá nunamummá kéteqa Áánûqtukaq nóiqtababi íyámma ítama aónaaro. wekácq nóiqtababi káqo-yuma íyaqtabagaraq ítama káoneraq “tíkáiye” téraq káqo-yuyaba tero. ² yabíkáa-kayukagaraq kámááni-wayukagaraq yeqtábá nunamummá tero. mirá éqa ketáámá kaayoné-yátáápí arupú-aaikaraq Áánûqtugaraq waayúkati yúrakaqa kanaaráq mánunatae. maaminnáma íraqô-qtataaqa wáitana atóbamakai-nakoma Áánûqtukaq amuq-yatááqá kéwaiye. ³ missing? ⁴ miráipoata nunamummá kétenanataa káqo-yugaraq yeqtí kúmiq-yataapike atóbaigaae téna kéitaiye. miráinata yemá árain-aikaraq máqtemma árai-qtataakaraq aónanoe. ⁵ kímora maníkáa-náqá máimma minná Áánûqtue. minnákómá waayúkagaraq Áánûqtugaraq mamá mórabi áikuyikaimma minná wenamáa Ítu Káríqtoe. ⁶ keqtáá kúmiq-yataapike ayúqtikanenataa Ítuma minnáyaba pukáiye. wemá pukáimma mi-kánáaráqá Áánûqtuma awaaméqá umákaitana minnágoma keqtáá tiráátiraimma Áánûqtu máqte-kayukama kúmiq-yataapike yiwíqma paábaq yikéna wetábá wenôpaq yiwíránáae téna kéiyé. ⁷ minnáyaba Áánûqtuma kemmá káqo-kayukama Áánûqtuqtaba íma ítaraa-kayukayopaq timátíkaraiye. kemá kaaqaari-áimmá íma kétupo árain-aimma kétune. yeqtí yúrapaq kemá itó-ureq Ítukaq itáíq-itaiq í-yábágáráq árai-qtataaqtabagaraq kétima-yimune. ⁸ miráitaq máqten-aukapake-kayukama aokaq-wáyúkáráa umá Áánûqtukaq nunamummá tígáae téq kétune. mirá étama yeqtí iyáámma Áánûqtukaq múte yauyéta yemá unítíqa íma téta íyámma íma oro.

⁹ ókaraq aaramá unáákáqtôma ínômma máqte-kayukama yúramma atáá-umayimi-unakaqtoma íumatoraigaae téq kêtune. ¹⁰ min-nóinímmá náayuwabi Áánûqtumma yirummá ámê-yuma yemá káqo-yuma íraqôniq umáyikáaro. ¹¹ yemá mayánétama yaákareta máeta yirááti-nakomma mamá yikaq ákáaro. ¹² kemá aaragómá waagómmá yiráátéta yabíqyikaiyabama íma kétima-yikaune. yemá paá yaákareta máero. ¹³ taákaq máráaro. Áánûqtuma Áátaamma áqnaabaq tarôq umákena anaaékaqa Íbimma tarôq uráiyé. ¹⁴ naayóbáqá Áátaamma ímibo Íbimma Tááqtaama makátítana wemá Áánûqtuni ámaán-aimma arátaiye. ¹⁵ miráitana aaramá yemá iyápóma maqyikétama Ítukaq akoqnáá umá itáiq-itaiq kéeta káqo-yuma yirummá keyimeta Áánûqtukaq yimuqá marakánáae tíyanama yemmá Áánûqtuma wetábá wenôpaq yauwéqma yiwirániye.

3

¹ kemá túnna-aimma minnâ árain-aîne. móra-nakoma Ítuni waayúkati kawáá-náqá mánena íraqô-qtataare. ² Ítuni waayúkama móra-iyakaq maréta itáiq-itaiq kéo-kayukati kawáá-nákómá wení otaammá íma waíno. wemá kímora-inimma maraíno. táwî-aaikomma íma ayuwainana wemmá yabírakaino. waayúkati aúpáq-áímmá íma timá abarokáq íno. káqo-yuma nóiqtababi íyaqtabama aúyánámmá itaíno. wemá pááqyamma íyimena taíbaq keyimena namuq-wáyúkámá yíwîqma wení naaúpaqa yikaíno. mirá éna wemá íraqôniq umá yirááti-naqa maíno. ³ wemá íma aíbôq-nomma néna neginaagí umá waayúkama áyamma umáyikena wenamáárîq íma yáqtoqma akoqnáá énamanibo wemá paá kaayoné íno. mónekaqa aúyánámmá íma maraíno. ⁴ wení aara iyápóraq akoqnáá umá yabíkáinata wení

iyápó-annama wenáama wáráaro. ⁵ miráuma móra-nakoma wení aara iyápóma íma kawáá umá aruténama Áánûqtuni waayúkaraqa náaraq umá kanaaráq káwáá ínáyô? ⁶ miráuma aúgemma áaimma átáma itáiq-itaiq ínna-nakoma kawáá-náqá íauraino. mirá éna aúma mamé uíyábáé. Tááqtaama mirá éna Áánûqtuni aammá yúwáitana wemmá Áánûqtuma yawááq-umakaraine. ⁷ káqo-kayukama itáiq-itaiq kéo-yubikemma aamá íma kéitaa-kayukabikemma wemmá yemá yikaq múte ákáaro. yemá weqtábá táí-aimma timákaiyanama Tááqtaani waakápi amáginiye.

⁸ móra-iyakaq maréta itáiq-itaiq kéo-kayukabike yíwáqnaa í-wáyúkámá máqte-kayukati yúrikaqa íráqôniq umá máero. máqte-kayukama kanaaráq yekáq kamuqá itánoe. yemá aíbôq-nomma néta neginaagí íyoro. yemá aúyababa íyoro. ⁹ árain-aimma akoqnáá umá yáqtoretawaq Áánûqtuni aúrikaq yigaemá íyoro. ¹⁰ miráuma áqnáabaqa yemá mi-káyúkámá maqmá aonaiyata yemá uyátetama yíwáqnaa í-wáyúkámá kanaaráq máinoe. ¹¹ yeqtí yínáaqmaqa yemá máqte-kayukati yúrikaqa íráqôniq oro. yemá waayúkati yáama íma timá waéqmeta uréire oro. yemá táwî-aaikomma ayuwaíyana íma yabíqyíkáaro. yemá kaaqaari-áímmá téta moyámmá íma máyáaro. ¹² móra-iyakaq maréta itáiq-itaiq kéo-kayukabike yíwáqnaa í-nákómá wemá kímora-inimma maréna wení aara iyápóraq yabi íno. ¹³ mi yíwáqnaa í-wáyúkámá íráqôniq umá mayaímá mayaiyatama máqte-kayukama yemmá yikaq yikánoe. Ítu Káríqtokaq itáiq-itaiq í-yátááqtábá wení akoqnááqaraq tínoe.

¹⁴ maamin-áúbámá kágayeqa kemá emmá pááqya-kanaabi yaónanae téq kéitaune. ¹⁵ miráimanibo pááqya-

kanaabimma kemá íma yennamá maan-áubágómá Áánûqtuni waayúkama nôrabi ínô-qtataaqtaba emmá kêtima-amiye. matúq-matuq umá mái-Aanuqtuni waayúkama minnâ Ítuqtaba móra-iyakaq maréta máa-kayukaae. yemá árain-aikomma kéyaqtoraae. ¹⁶ Ítuma ketáái itáíq-itaiq-yataakon áaine. min-ánó-qtátáákómá keqtáámá táaqa karáye. minnâ ¹⁷ maa-márábí-káyúkámá wemmá wayúkaraa umá aónaraawana Aokaq-Áágómá wemmá kanaaráq umákáitata Áánûqtunopake kaqtó-wayukama wemmá aónaraae. máqten-aukapake-kayukama itó-uma ánateta weqtábá tirááe. waayúkama wekácq itáíq-itaiq urááne. anaaékaqa Áánûqtuma wemmá awíqmena wení márû-paqa utáye.

4

¹ Aokaq-Áágómá timá kêtagaiye minnâ yaímma-wayukama anaaékaqa itáíq-itaiq í-yátáápíkémhá yuwéta waeránoe. yemá kaaqaari-áágóní anaaé waréta waátágoma yiráátinnaiq ínoe. ² maaminnámo yirááten-aimma kaaqaari-wáyúkábíké kéiyé. maami-kááqááí-áímmá yirááten-aimma yúyánápímmá kubaútônikaá umá wamá akoqnáá éna kawaamá yóipimma kubaúma péqmaraanikaá kéiyé. ³ yemá téta “aaramá mayikaímá minnâ otaamiye.” kêteta yaímma-aawaqtaba “íma naaro” kéte. miráimanibo Áánûqtuma min-ááwáqá naíyábá tarôq uráitata Ítuni waayúkama yemá Áánûqtukaq “tíkáiyé” téta kénanae. yemá árai-qtataaqa kéitaae. ⁴ máqte-qtataaqa Áánûqtuma tarôq uráimma minnâ íráqômíye. yaímma mirán-ááwáqá

íma awéqtátuwamanibo paá kémayeraq Áánûqtukaq nunamupí “tíkáiye” tero. ⁵ Áánûqtuni wataáma yorauté wekáq nunamummá tígógaráq mi-kááyáq-yátáákómá mamá aáwakomma aokarîq umá íráqômma káuqyikaiye.

⁶ emá maamin-áímmá enábâqawaayuma timá-yimema Îtuqtaba emá wení íráqô-mayai-naqa mánone. mirá éma mi-qtátááqtábá emá áqa ítama arútare wakáanama akoqnáá umá itáíq-itaiq ínóne. ⁷ miráimanibo paá-wataagaraq mi-máníq-áímmá íma Áánûqtuqtaba paábaq yuwaao. Áánûqtun-aaimma ítama tágaao. ⁸ enaúgomma mamá akoqnáá ínônnama minnâ paá pááqya-qtataaqa wáibo ení arun-íyápómá mamá akoqnáá ínônnama minnâ anó-qtataare. minnágoma aúwaraimma íbêkaraq anaaékakaraq emmá amíniye. ⁹ maamin-áímmá árain-aaimmibo matéwaq itáíq-itaiq uwo. ¹⁰ matúq-matuq umá mái-Aanuqtuma ketáámá weqtábá kamuqá kéiteqtaaboqtaa kamáa kááeqtaa akoqnáá umá kémayaunatae. wemá mimórá-wáíqómá keqtáámá Tááqtaani ayáápíke kématiyuwaiqtaae. máqte-kayukama kémaiyuwaimanibo itáíq-itaiq kéo-yuma áqnáabariq umá kémaiyuwaiye. ¹¹ maamin-áímmá akoqnáá umá aarawaamá yiráátiyo. ¹² eqtábámá yemá téta “maabumá pááqyan-iyapoe” tínômanibo emá Áánûqtun-aamma waraíyaama iyúwénatawaq yemá emmá aayoq oro. ánibo íráqô-kataagaraq íráqôn-aaimma káyiraatewaq káqo-yuma arummá yiméwaq Îtuqtaba akoqnáá umá itáíq-itaiq kéewa q kúmiq-yataariq íuwo. ¹³ kemá yénúnnama emá Áánûqtuni wataáma waayúkati yúbáqá kényorautewa q kétima-yime yiráátiyo. ¹⁴ Áánûqtuma móra-yataaqa emmá ení mayaíyábámá ámikaiye. Áánûqtuni amuné-wáyúkámá yemá tiráámma Îtuni waayúkama móra-iyakaq maréta máe-yuti kawáá-wáyúkámá iyáánapo

emmá ánekukaa-tupaama matáane. miráurairooa mi ámîkai-qtataaqnapo emá mayái mayaa. ¹⁵ minnáyaba emá aúyánámmá ítama akoqnáá uréwaq mirá uwo. máqte-kayukama ení íraqôn-aaimma káonaiyana anókariq umá anómma aurániye. ¹⁶ aati-aatimá ónna-yataakaraq yirááténa-yataaqtabagaraq yabíqma arutaa. mirá kénana Áánûqtuma emmá matúq-matuq umá mái-auwaraimma aména káqo-kayukama náayubi enáama itáiya-yugaraq yemmá matúq-matuq umá mái-auwaraimma yimíniye.

5

¹ anónuqmagopimma aamá íma ma maránômanibo enaboráá umá wataama timá aménaiq umá tíma-amiyo. awaayatí-wáyúkágáráq enábâkokaa umá mirá-umayikaa. ² aaragókáráq enanókaa umá mirá-umayikaa. inaarú-anaamma enámánaakokaa umá íraqôn-aaimma mirá-umayikaa.

³ ketoq-nóinímmá áraimma yenamáa máe-yuma yemmá tikaq múte yíkáaro. ⁴ miráimanibo ketoq-nóinímmá wení iyápóabi wení aráaráómá máetama yemá wemmá kawáá-umakaaro. miráuma Áánûqtuma tiníq umá yemá anónnáma yeqtí yinóboyugaraq yirááráókáráq mirá-umayikaaro. ⁵ árai-ketoq-noinimma yemmá kawáá-umayikai-wayukama íma máawana yúyánámmá Áánûqtukaq káme. wágáawabi nokáamma yemá Áánûqtukaq nunamupí yíwáqnaa íyábá tíq-tiq kéoe. ⁶ miráimanibo mi-kétóq-íníkmá wemá paá aábê kuye íyábámá aúyánámmá ítái-waigoma wemá aúwaraimanibo Áánûqtun-aurakaq pukuráaraq-naraa kéiyee. ⁷ min-nóinímmá maamin-áímmá timá yimínatawaq anaaé warétama íraqôniq umá mánoe. ⁸ ánibo móra-nakoma wemá wení móra-anna-wayukagaraq áqnáabaq wení

naaúpaq máe-yuma íma yíwáqnaa énama wemá itáíq-itaiq umá mái-yataapike kéwaeraiye. itáíq-itaiq íma kéi-nakoma táwî-naqanibo min-nákómá wemá uyátá-maqma táwî-naqa máiye.

⁹ yíwáqnaa íyábá móra ketoq-íníkmá wení karitimaatimá netuqyaammá (60) uráina-waigomma yíwáqnaa ínîqtaba wenáwîqa agayaa. min-íníkmá kímora-nakare téna máqe-uraina-inimma maíno. ¹⁰ wení iyápó-annama íráqôniq umá yirááténa namuq-wáyúkámá wení naaúpaqa yiwíqma yikéna Áánûqtuni waayúkama yítauqa tete umáyikena yíwáqnaa kéena kéqokeq-wayukama yeqtí ummaa-yátááqá wái-yuma yíwáqnaa uráina-waigon-awíqa agayaa.

¹¹ aúge-ketoq-noiniti yíwîqa íagayaa. yeqtí yúyánákómá ôriq ínataboata yeráwáqá waamá óqa mayéta yeqtí yúyánámmá waagópí akoqnáá umá amínoe. mirá kéeta Ítu Káríqtonopake waeráiyata ¹² waayúkama yeqtábá tínoe: “yemá Ítuqtaba itáíq-itaiq í-yátááqá íma yáqtoqma akoqnáá kéoe.” téta tínoe. ¹³ minnágaraq maamin-aúgé-kétóq-nóinímmá iyáátamma íkuyeta naaúqtaba-naauqtaba uréire kéeta káqo-yuma nôrawabi o-qtátááqtábá timáeta kéeneta naaúqtaba-naauqtaba kéyautoe. yeráwáqá íma tewain-áikáráq paá kétépoana ummaa-yátáákáráq áaiq-yataaqa páaq íniye. ¹⁴ miráitana minná íráqôpoata aúge-ketoq-noinimma yemá kanaaráq óqa waamá matéta iyápóma maréta yeqtí naa márûkaq yabí éro kétune. miráinaqtaa ketáái namuro-wáyúkámá maamináyatabama aamá íma timá-tikanoqtaae. ¹⁵ yaímma ketoq-nóinímmá itáíq-itaiq í-yátáápíkémá áqa yuwéta waéqma Tááqtaani anaaé kéwaraae. ¹⁶ miráimanibo móra-waigoma ketoq-íníkmá naaúpaq máina-waigoma wemá Ítukaq itáíq-itaiq

kéenama ketoq-íníkkómmá yabíqma íraqôniq umákaino. miráinata Ítun anaaé kéwaraa-kayukama móra-iyakaq maréta máa-yuma yemá mi-kétóq-íníkkómmá íma áwáqnaa ínôbo káqomma náayubi yenamáára q máe-ketoq-noinimma yemá yíwáqnaa ínoe.

¹⁷ Ítuni waayúkabimma kawáá-wáyúkámá íraqôniq íyaqa keráwáqá yemá yagaroqtamá yaaguyábôro. áqnaabaqa náayubi yemá Áánûqtun-aama timá-yimeta yiráátiraiya-yuma yaaguyábôro. ¹⁸ minnáyaba Áánûqtuni wataama agamatá-kánnáágómá maará kétiye: “móra-iyakoma ení mayaímá kémayain-aama aáwaqa paá amiyo.” ániibo “mayái-nákómá wení meyámma meyániq oro.” téna kétiye. ¹⁹ móra-nakoma kawáá-nákóní aúbi maráinaama wenáama íma itaao. kaayarábi kaumo-wáyúkámá yemá mimórá-áímmá téta aúbi maráiyaama min-áímmá itaao. ²⁰ ániibo wemá yaímma otaammá kutáinaama waayúkati yúrikaq min-áímmá timá uwaa iyo. mirá éma máqte-kayukama mamá kékén umáyikanone.

²¹ Ítugaraq Áánûqtuma wení aokaq-káqtó-wáyúkátí yúrikaqa emá maamin-ámáán-áímmá waraíkáae téq kétima-amune. móra-nakoqtabama “ketí aanábóé” ítiyo. ímiye. maamin-ámáán-áímmá minná máqte-kayukayaba móraiq kéiye. ²² íma kabe-kabe umá móra-nakoma uyátárai-nakoni mayaímá mayáiyábá aneqá ayáánaipo ánekuyuwu. abo min-nákómá kúmiq-yataariq kéinaama weté yagaroqtamá kúmiq-yataakoqtaba íma mánone. ²³ karímá netuqyaa-kánáámá kémayema paá non-úrámá íma nanónnamanibo yaímma wááéni-nomma áyapike aíqa ínîqtabama naao.

²⁴ yaímma-wayukati kúmiq-yataaqa abarokáq itaqtáá aónatuwaunanataa anaaékaqa móra-nakoma aúbi

kémaraiye. miráimanibo yaímma-wayukati kúmiq-yataakoma aúpáq wáqena anaaékaqa abarokáq kéiyé. ²⁵ mórai q umá yaímma íráqô-mayaigoma abarokáq wáiyé. ániibo yaímma íráqô-mayaigoma páátákáá íma abarokáq kéimanibo maaminágogaraq máqte-tupaama aúpáq íma wániye.

6

¹ yeráwáqá kaqtó-wayukama náayuwabi meyámmá íma mayéq paá-mayaima máyáa-yuma yeráwáqtí kawáá-nákómmá múte yikaq ákáaro. miráiyana ma móra-waigoma íma kanaaráq Áánûqtun-awiqtababi ketáámá yiráátúnna-yataaqtaba timá táiq ínoe. ² yeráwáqtí kawáá-nákómá Ítuqtaba itáiq-itaiq kéi-naqa weqtábámá yeráwáqá táwî-tuyanamma íma itá-yakaaro. miráimanibo yeráwáqá kawáá-wáyúkágáráq Ítuqtabama yewátánónaráa kéoe. kawáá-nákómá itáiq-itaiq o-yúma wekáq mayái máyáa-yuyabama ôriq umá kákaibo wení mayáirák akoqnáa oro.

emá maamináyaba kéyiraatewaq timá-yimiyo. ³ náayubi káqon-aikomma kéyiraatetama yemá ketáái uyátárai-nakoma Ítu Káríqtoni watáagote mórai q íkeeta ketáátê yagaroqtamá mórabi íma Ítuqtaba itáiq-itaiq kéoe. ⁴ ímiye. móra-nakoma mirái-waigoma wemá wenaúma mamé kéuyena móra-yataaqtaba ikéitaiye. wemá paá áyan-aiqtaba kákaiye. wemá káqo-kayukama kárún-aimma timá-yikena unítípi mamá kéyikaiye. miráitata waayúkama wenáyôq-wenayoqa ayéta káqowa-kaqowaqtaba kamuqá íma kéitaae. ⁵ ániibo mi-káyúkámá yúyánámmá móragaraq íma kéitaae. árain-aikoma yúyánámmá íma itétaboata unítíq-ain-aatuqma kéte. yemá yúyánámmá itáamma monoq-áikómá paá “móneqa

ôriq umá mayaí ámiye” téta kététa taígani-qtataaqa mamaréta mánoe.

⁶ áraine. móra-nakoma oótamma mamá ákuiyataba íma akáinanama monoq-áikómá kanaaráq taíbaq-yataaqa wemmá amíniye. ⁷ mi-kánáaráqá ketinótaama kématikaawataama nói-qtataaraq matokéqtaa abarokáq uráunataabiyo? móra-yataakaraq ímiye. ketáámá púyôna-taoqa nói-qtataaraq matokéqtaa kanaaráq ónúnataabiyo? móra-yataaqa ímiye. ⁸ minnáyabataa ketáámá unáákáqtôwabi aáwaqa kémayeqtaama kanaaráq umátikaniqtaae tenúnatae. ⁹ náayuwabi taíbaq-otamma maraíyábá yíkái-yuma Tááqtaama yemmá kémakatiye. waayúkama mirán-áíbóq-yátááqtabágáráq áwáábíq-yataaqtabagaraq keyikainanama Tááqtaama yemmá yabitimáe kukéna yawarápamayikaniye. ¹⁰ móneqtaba ôriq umá akáin-nakoma taígani táwî-yataakoma áaimma kátaiye. yaímma-wayukama mónekoni anaaé wáraa-yuma yeqtí itáíq-itaiq í-yátááqá Ítuni aapakémmá yukáawanaboana yeqtí ummaa-yátáákówábi yirummá í-yátáákómá taíbariq kéiyé.

¹¹ emá Áánûqtun-amopo maami-qtátáápikémmá nékaq mááo. Áánûqtun-aurakaq katekoîq umá maqmá aónaao. Áánûqtuni aammá waraao. Ítukaq itáíq-itaiq umá yáqtoqma akoqnáá uwo. káqo-kayukama arummá yimiyo. ení mayaíráq máewaqa kaayoné umá mááo. ¹² itáíq-itaiq umá máí-yataaqa yáqtoqma akoqnáá ínónama yaímma-taoqa ááikaa uráimanibo minná íráqô-qtataaqtaba wáiyé. minnáyataba maami-íráqón-ááíqá uwo. íráqôn-anonnama mayainónama minná matúq-matuq umá máí-auwaraimma mayaao. emá taíbaq-wayukati yúbáq itó-ure “uyátárai-nakoni aammá waránúne” ténana mi-kánáaráqá Áánûqtuma emmá matúq-matuq umá máí-auwaraimma mayaíkáae

téna emmá ááyaraine. ¹³ Áánûqtuma aúwaraikon áaimma wenaúrakakaraq Îtu Káríqtoma wetábá wení áaiqtaba akoqnáá umá Pótfátí-Páíratini aúbáq tirái-naqa wenaúrakakaraq kemá emmá wakúyakaraune. ¹⁴ emá maamin-ámáán-áímmá kéwarewaq miráuma akoqnáá kéinana kerátái uyátárai-naqa Îtu Káríqtoma kumínî-kanaaraq waíno.

¹⁵ Áánûqtuma Îtumo kumínî-kanaayataba tíniye.

Áánûqtuma máqtemma íráqô-qtataakon áaikaraq we-namáa máqte-qtataakomma yabíkái-naqiye.

máqtemma anómma yabíkáa-kayukati yabíkái-naqiye.

máqtemma uyátáraa-kayukati uyátárai-naqiye.

¹⁶ wemá wenamáa íma puí-náqiye.

wemá ópí máin-aukapaq móra-waigoma waaqókáqá íma kanaaráq yíniye.

móra-nakoma wemmá íma aónarena móra-nakoma íma kanaaráq aónaniye.

yaaguyabí-yátáákáráq akoqnáágaraq íma ánatena wekáq waíno.

miráuma waíno.

¹⁷ oótamma taíbaq maráa-kayukama maará téq timá-yimiyo: “keráwáqtí taíbaq-otaqtabama keráwáqtí túma íma mamé úyoro. aati-aatimá mónékoma íma tíwáqnaa ínibo keráwáqá túyánámmá minnáraq ímaranomanibo Áánûqtukaq túyánámmá máráaro. wemá máqte-qtataaaqa keqtáa mamá timuqá maraí-yátáaqá kétimiqtae. ¹⁸ maará té yemmá timá-yimiyo: “káqo-yu íráqôniq umáyikeraq aati-aatimá keráwáqtí oótamma káqo-yute yainánôqtaba yokaa umá máero.” téaq timá-yimiyo. ¹⁹ mirá étama anaaékaqa yemá íráqô-qtataaaqa mayánômma minná min-áúwaráímmá áraimma aati-aatimá matúq-matuq umá mániye.

²⁰ Tímotio, ení itáíq-itaiq umá mái-yataaqá Áánûqtuma emmá ámikaimma yabíqma arutaa. paá-wataagaraq kaaqaari-áíkáráq yirááten-aipikemma nékaq maéwaq min-áíqtábámá unítíqa ítiyo. yaímma-wayukama kaaqaari-áímmá yirááteqtabama “itaí-yátááré” kétémanibo yeráwáqá kárabaa. ²¹ yaímma-wayukama kaaqaari-áíqtábá itáíq-itaiq kéetaboata Îtukaq itáíq-itaiq ínôqtabama ibáqyukaa.

Áánûqtuni íráqô-qtatakoma keráwáqtê waíno.

aúgen-anona-anon-aimma
Genesis 12-22 and The New Testament in the Usarufa Language of
Papua New Guinea

Nupela Testamen na sampela hap Buk Stat long tokples Usarufa
copyright © 1980 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Usarufa

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons
Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format,
provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for
use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective
copyright owners.

2012-10-23

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 20 Jul 2019 from source files dated 19 Jul
2019

0cfecb85-a1ae-5e2f-a3f0-4c221d1d6c84